

"מַהְרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סִלְתָּ לֹשֶׁי וְעֵשִׂי עֲגוּת" (יה, ו).

מספר הרב יהודה הכהן דוד קריסטל זצ"ל, בספרו "מכתם לדוד":

'תשעה ימים שהינו במחנה מעבר בזילובה, שם ישבנו גם בכינו וסבלנו מהנאצים ימ"ש ייסורי גיהנום, בזיונות, השפלות, חרפת רעב ומכות אכזריות עד מוות ממש, וכמה מאנשי עירנו נרצחו באותם ימים. בין הגולים עימנו היה הרב הצדיק רבי יחיאל משה סגלוביץ' הי"ד זצוק"ל, ששימש כרב ודיין באחד מהעיירות באזור, וברגעים שיכולנו לשבת או לשכב על הרצפה ללא הפרעות, היה מוסר לי הרב דברי תורה מאוצרו המלא - מספרו "קטורת סמים", באומרו לי: אני מקווה שתניצל מהגיהנום הנאצי ותישאר בחיים, בקשתי ממך שבהזדמנות שתהיה לך תזכיר אותי ותאמר איזה דבר תורה משמי. אמסור דברי תורה משמו לזכרו הטהור ולעילוי נשמתו:

לכאורה ייפלא, מדוע היה לו לאברהם אבינו להורות לשרה איזו כמות סולת יש לקחת כדי לאפות עוגות לאורחים, הלא די אם היה מודיע לה שהגיעו שלושה אורחים והיא כבר היתה יודעת כמה מזון צריך להכין להם, שהרי ביתו של אברהם אבינו היה בית הכנסת-אורחים גדול! וכי בכל פעם שהיו מגיעים אורחים, צריך היה אברהם לומר לשרה את כמויות האוכל שיש להכין להם?

ברם, אמרו חז"ל שאצל שרה אמנו היתה "ברכה שרויה בעיסה", היינו העיסה היתה מתרבה לפי השיעור הנצרך להם ולאורחים (בראשית רבה ט, טז). שרה היתה עושה תמיד באותה מידה, והעיסה היתה מתרבה לפי הצורך.

כל זה היה כאשר הגיעו אורחים רגילים, אבל כאשר הגיעו המלאכים שרק נראו כאוכלים, אבל באמת לא היו זקוקים לאוכל, לא היתה העיסה אמורה להתרבות כי הרי ידוע שהקב"ה לא עושה נסים שלא לצורך. והנה כתב הרמב"ן (לעיל פס' א) שאברהם אבינו הכיר באורחי שהם מלאכים, אך שרה לא הכירה. אם כן ידע אברהם שלא תהיה ברכה בעיסה, ולכן הוצרך דווקא בפעם הזאת לפרט לשרה שיעור ומידות העוגות שתעשה, כדי שישפיקו לכולם.

"ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק. ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה... וילכו שניהם יחדיו... ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלקים" (כב, ט-ז).

הגאון רבי חיים אלעזר וואקס זצ"ל, בעל שו"ת "נפש חיה" - הקשה כמה קושיות על לשון הפסוק:

א. לשם מה צריך הפסוק להדגיש שאברהם ראה את המקום "מרחוק", די היה לומר שכאשר ראה אברהם את המקום ציוה אל נעריו להישאר, ומהי הנפקא-מינא בידיעה שראה את המקום מרחוק?

ב. עצם הדבר טעון הסבר: מדוע כאשר ראה את המקום ציוה לנעריו להישאר? איזה נזק ייגרם אם גם הם יהיו עימו בשעת העקידה?

ג. מדוע את ציווי להם להישאר, צריך אברהם לומר בלשון "שבו לכם פה עם החמור"? למה לו להזכיר את החמור? ואמנם, חז"ל דרשו שהכוונה ל"עם הדומה לחמור", ובכך רמז על נעריו שהם גסי החומר - כחמור, ועדיין לא מובן לאיזו תועלת אמר להם אברהם שהם גסי חומר כחמור, ולמה דווקא עכשיו, ברגעי ההוד שלפני עקידת בנו יחידו?

ד. מדוע נקט הפסוק לאחר מכן לשון "וילכו שניהם יחדיו"? והלא המילה "יחדיו" מיותרת, שהרי אנו יודעים שלאחר שנשארו הנערים והחמור, הרי נותרו רק שניהם בהליכתם? (עיין ברש"י שהביא את דברי חז"ל לפרש קושיא זו).

ה. הרי המהלך מבאר שבע להר המוריה חצי יום א"כ איך לקח להם ג' ימים? בבואו ליישב קושיות אלו, מקדים בעל "נפש חיה" את דברי האלשיך בפרשת לך לך, וזה לשונו: "אך הנה ידענו כי הר המוריה אשר שם השכינה הוא נגבה לארץ ישראל, ואשר לו חשק ללכת ולקרב שמה - גם קדושת המקום מתקרבת אליו, כמו שהיה ביעקב: 'ויפגע במקום', שהר המוריה בא לקראתו, וההיפך במתרחק. כמו שנאמר 'וכי ירבה ממך הדרך', כי על הראות לך כי רב הדרך, ותתרחק מהמקום - גם המקום הקדוש יתרחק ממך. אך להיפך היה באברהם, החפץ להידבק בקדושת המקום. כי על כן כאשר היה הולך - הוא הלך לעומתו היה נוסע הנגבה, הוא הר המוריה, כי קדושתו באה ונוסעת לקראתו."

לאור דברי האלשיך, יתורצו כל הקושיות:

נפשו של אברהם נכספה לקיים את מצות בורא, ועל כן השכים בבוקר, שזריזין מקדימין למצוות, ואח"כ חשב את חמורו בעצמו ולא ע"י אחד מעבדיו, כפי שכתב רש"י, ולאחר שהוכיח תשובה וזריזות שכזו ונפשו איוותה להר המוריה, היה מן הראוי שגם המקום הקדוש יתקרב אליו, כדברי האלשיך, אך לאחר כל זאת, כאשר נשא אברהם את עינו ביום השלישי, מה נעצב לראות את המקום "מרחוק", וכאשר ראה שההר עודנו רחוק ממנו, חשב על מה ולמה לא מתקרב

אליו ההר, לגודל תשוקתו.

חלילה לטעות כאילו בגלל אברהם אירע הדבר, אלא כפי שקרה כששהה עם לוט, כמאמר חז"ל על הפסוק "וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו" - כל זמן שהרשע עימו, היה הדיבור פורש ממנו, ואף כאן, כל זמן שהנערים גסי החומר היו עימו. לא היה יכול הר המוריה, שעליו השכינה להתקרב אל אברהם. ועל כן אמר אברהם לנעריו "שבו לכם פה עם החמור", כלומר: מידכם ובגללכם אירע לי כזאת, בעטיה של גסות החומר הדומה לחמור, ועל כן רק "אני והנער נלכה עד כה".

ואמנם מעיד הפסוק מיד: "וילכו שניהם יחדיו". רק שניהם ולא היה זר במחיצתם, ואז "ויבואו אל המקום אשר אמר לו האלקים" - תיכף ומיד!

(ושלל לא יחסר)

"ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו ויקח ביזו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם יחדיו" (כב, ו).

מפרש רש"י: "וילכו שניהם יחדיו" - אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו, היה הולך ברצון ובשמחה כיצחק שלא היה מרגיש בדבר".

נדלג שני פסוקים, שם נאמר שוב: "ויאמר אברהם אלקים יראה לו השם לעולה בני וילכו שניהם יחדיו", ושם מפרש רש"י: "ואף על פי שהבין יצחק שהוא הולך להישחט - וילכו שניהם יחדיו, בלב שווה".

לכאורה - העיר הגאון רבי עזרא אלטשולר זצ"ל, בעל "תקנת עזרא" - מילא בפעם הראשונה, כאשר יצחק לא ידע עדיין לאן הוא הולך ולאיזו מטרה, ודאי שכוונת הכתוב באמרו "וילכו שניהם יחדיו" היא שכשם שיצחק הלך ברצון ובלי עצב, כך גם אברהם הלך ברצון ובשמחה, וכפירוש רש"י, אבל בפעם השניה, כאשר יצחק כבר ידע שהוא הולך להישחט - מנין לו לרש"י שכוונת "וילכו שניהם יחדיו" היא ששניהם הלכו בשמחה, ואולי הכוונה הפוכה בתכלית: ששניהם הלכו ביגון ובעצב?

זאת ועוד: מנין לנו בכלל שמשמעות "וילכו שניהם יחדיו" היא שמחשבותיהם היו זהות, שמה ה"יחדיו" מתייחס רק לעצם ההליכה ולא להרהורי ליבם?

והוא מביא יישוב נפלא ששמע בימי חורפו, כמדומה לו שהיה זה בשמו של הגאון רבי יצחק מוואליץ' זצ"ל: הגמרא בכתובות (דף סב.) מספרת על יהודי וגוי שהלכו יחד בדרך, אולם הגוי לא הצליח להדביק את קצב הליכתו של היהודי, ובכדי שהיהודי יאט את קצב הליכתו, הזכיר לו הגוי את חורבן בית המקדש, נאנח היהודי אך לא האט את פסיעותיו, שאלו הגוי: וכי לא שגורה בפיכם האימרה "אנחה שוברת חצי גופו של אדם", ואיך יתכן שלמרות שהצטערת ונאנחת - עדיין אינני מצליח ללכת במהירות כמוך? השיב לו היהודי: אין הדברים אמורים אלא בשמועה חדשה, אבל השמועה על חורבן הבית אינה חדשה עבורנו, ומכיוון שאנו מורגלים בה - אין היא שוברת את חצי גופנו.

הרי למדנו מדברי הגמרא שני דברים: האחד - שאם שני אנשים הולכים יחד, ואחד מהם מצטער והשני אינו מצטער, לא יוכל ההולך בצער ללכת במהירות כמון זה שאינו מצטער, אלא יישאר מאחור מפני צערו, והשני - אם שנים הולכים יחד, ושניהם מצטערים, אך אחד מהם מצטער בצער ישן והשני בצער חדש, הרי זה שיש לו צער חדש לא יוכל ללכת מהר כמו חברו שצערו הוא ישן, אלא בעל הצער החדש יישאר מאחור.

עתה נפלאים ומאירים דברי רש"י בשני הפסוקים: בפעם הראשונה, כשיצחק עדיין לא ידע לאן הוא הולך, ודאי הלך ברצון ובשמחה, ומכיון שכך, הרי ממאמר הכתוב "וילכו שניהם יחדיו" מוכרח שגם אברהם הלך בשמחה, כי אילו היה בליבו של אברהם צער כלשהו, לא היה יכול ללכת עם יצחק "יחדיו", אלא ודאי שגם אברהם הלך ברצון ובשמחה.

וגם בפעם השניה, לאחר שגם יצחק כבר ידע שהוא הולך להישחט, יש הוכחה מלשון הכתוב "וילכו שניהם יחדיו" - ששניהם הלכו בשמחה, כי אילו אחד הצטער ואחד לא, לא יכלו ללכת "יחדיו", וגם לומר ששניהם הצטערו לא נוכל, שהרי במקרה כזה ליצחק היה זה צער חדש, על דבר שנודע לו זה עתה, בעוד לאברהם היה זה צער ישן, שהרי הוא כבר ידע שהולך הוא לשחוט את בנו, ואם כן היה לו ליצחק להישאר מאחור.

מלשון הכתוב, שנקט גם עתה "וילכו שניהם יחדיו", יש ראייה ניצחת ששניהם הלכו בשווה, ברצון ובשמחה!

ורבי עזרא אלטשולר מסיים: **"זהו כפתור ופרח!"**

(כמוצא שלל רב - ימים גוראים)

יהודי צריך לקחת אחריות על מעשיו. פעמים רבות נהגת הקב"ה אתנו היא במידה כנגד מידה שנראית עין בעין.

הסיפור המדהים הבא ממחיש לנו זאת היטב, וכך סיפר בעל המעשה:

אנו מתגוררים בחו"ל באחת ממדינות אירופה. כאשר נכנסנו לפרק האיש מקדש, ובתנו הבכירה הגיעה לפרקה, ברור היה שעלינו לחפש שידוך בישראל, לא רק בגלל שכל הילדים למדו בארץ ישראל אלא בגין העובדה הפשוטה שאנו ישראלים מבטן ומלידה. רק שנים בודדות קודם לכן עזבנו את הארץ, והילדים שהמשיכו ללמוד בה לא הכירו שפה זרה, ועל אחת כמה וכמה שלא הושפעו משום מנטאליות זרה.

חיפשנו בארץ הצעה מתאימה, וביום בהיר היא הגיעה. שמענו על הבחור רק דברים טובים מכל הבחינות וזו היתה נראית ההצעה הטובה ביותר. העניין התקדם עד שהגיע לקו הגמר, ויום אחד טסנו לארץ כדי להשתתף בווארט המיוחד.

הצד השני ביקש להיפגש לפני כן כדי לסכם מראש בנוגע לכמה עניינים טכניים. הלכתי לפגישה ברוח טובה מתוך ידיעה שמדובר בישראלית אחת, לקראת שירות הצלחה. אולם בפגישה הופתעתי לשמוע שהם עומדים על כך שהזוג לא יתגורר בחו"ל אפילו יום אחד, למרות שבמקום מגוריו בחו"ל המתנה לה משרה בתחום החינוך, מתאימה ומתגמלת. הייתי המום לגמרי, שכן מראש דובר אחרת וצורה הכי מפורשת. הצד השני לא הכחיש זאת, אך טען שזו המציאות הנוכחית.

מלבד זאת הופתעתי לשמוע על שינויים נוספים בין מה שדברנו בעבר ולבין מה שדובר עכשיו. יכולתי כמובן להודיע באותו רגע שמדובר כאן באי ישרות זועקת וכו' וכו', אך מצד שני ידעתי שאין לי את הסמכות להרוס שידוך מוצלח בגלל וויכוח שהוא בבסיסו טכני, קשה ועקרוני ככל שיהיה. שמעתי את כל דרישותיהם והודעתי להם שאשקול זאת ואשיב להם תשובה.

יצאתי מהפגישה די מתוסכל ואולי גם מבולבל. לא הבנתי איך ההתנהגות המפתיעה שלהם מסתדרת עם כל מעלותיהם עליהן שמענו רבות לאחרונה. למרות הכל, יצאתי מהפגישה עם רצון כנה לבדוק באופן מיידי כיצד אוכל להיענות במהירות לדרישותיהם.

לא חלפו שעות מאז הפגישה, והטלפון במקום שהותי מצלצל. זיהיתי על הצג את מספר הטלפון של השדכן ונדרכת. "אני המום ממה שאני עומד לומר לך", פתח ואמר, "אבל העסק נגמר".

חשבתי שאני מתעלף. אמרתי לו שהייתי בכיוון להשיב להם בחיוב, היה ברור לי שאף אחד לא ציפה ממני להיענות לכל הדרישות המיוחדות בפחות מיממה. השדכן היה מבולבל לא פחות ממני, הוא לא הצליח להסביר את המתרחש ורק העלה כמה דרכי פעולה שיעזרו לברר מה קרה. הוא לא אמר זאת, אך היה נשמע שהוא מיואש מראש מכל ניסיון להציל את המצב.

במשך היממה האחרונה מאז הפגישה עם הצד השני ועד שהשדכן התקשר, ניסיתי להסתייג מבני ביתי את המצב. האמת שלא קלטתי שהמצב כה חמור, אך גם את מה שהטריד אותי דחפתי עמוק ללב פנימה, לא רציתי להוריד להם סתם כך את מצב הרוח. זכרתי את דברי חז"ל "ליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא", וכך התייחסתי לקורות. אבל ברגע שהשדכן הנחית עלי את הפצצה, נאלצתי לשתף בה את בני ביתי. עד עצם היום הזה נצטב לי הלב כשאני נזכר באותו רגע מחריד. המהלומה, התעלומה, העצב והדמעות הרבות שזלגו מעיני אשתי ובתי.

הנעלב הראשי של הפרשה היה אמור להיות אני, וכפי שאפרט בהמשך, אך לא יכולתי להרשות לעצמי לשקוע בכעס או ברחמים עצמיים. בתור אב המשפחה הייתי חייב להיות חזק ולחזק את סביבתי הקרובה. נכון, מבחינת ההגדרה ההלכתית הם לא ביטלו את השידוך, כיון שהווארט עדיין לא התקיים, אך מבחינת התחושה הנפשית מדובר היה בעזיבת שידוך על כל המשתמע מכך. לא אגזים אם אומר שלמשך כמה שבועות הפך הבית שלי לשבור ורוצץ. ההפסד הכספי שהיה נעוץ בטיסה המעורבת אצרה לעומת הכאב בלב.

הרגשתי שאני מתפוצץ להבין מה התרחש כאן. לא ארכו הימים וגיליתי שהמוקד שעומד במרכז העניין הוא אני. מה שקרה זה שברגע האחרון שמע עלי הצד השני דבר מסוים שהיווה מבחינתי עילה מספקת לביטול. מסתבר שהדרישות שהם העלו באותה פגישה מפתיעה, נועדו לגרום לי לרדת מן העץ. וכאשר חלפה יממה ועדיין לא הודעתי לשדכן על סירוב, הם מיהרו לחתוך את הסיפור.

ההבזק היה חד ביותר, הרגשתי שהוא מתפוצץ לי במוח...

זה קרה כמה שבועות לאחר המקרה. מאז המאורע המעצבי ניסיתי להסיח ממנו את הדעת ולהמשיך בחיים, אך הוא רדף אותי. אני לא רוצה להרחיב בכל הפרטים, אך מדובר היה בסיפור מוזר, מוזר מאוד. למרות היותי לכאורה נונק בדבר, אני יכול להתחייב ולומר שהעילה שלהם לעצירת השידוך בגללי היתה בלתי הגיונית לחלוטין, ויעידו על כך שאר השידוכים המצוינים שעשינו.

באחד הימים שכבתי לנוח בצהריים ופתאום קלטתי הכל. לא הייתי זקוק לפרשנים ולא ליועצים, ידעתי מיד מה מוטל עלי לעשות.

כמה שעות אחר כך כבר נקש מידענו בדלתה של שדכנית באה בימים, מתפלל בכל ליבו שהיא עודנה מתהלכת בין החיים. "רק רגע", נשמע קול צרוד מעברו השני של הדלת. היא נפתחה, והשדכנית ניצבה שם, מתעניינת לרצונו של האורח הבלתי קרוי.

"אני..." אמר את שמו.

"לא מכירה", ענתה השדכנית.

הוא ניסה מכיוון אחר: "האם את זוכרת את פלוני אלמוני?" וכאן הוא נקב בשמו של קרוב משפחה שלו.

"לא", ענתה השדכנית, וליבו החל לפרפר. היה פשוט אצלו שכל שדכנית זוכרת את כל השמות שעברו אצלה גם בחלוף עשרות שנים. הוא הצג שאלה נוספת מתוך תחושה פנימית שהתשובה של שאלה זו תכריע את גורלו. "האם את זוכרת את גב'..." לפני עשרים שנה חיפשת לה שידוך?"

"זוכרת?" תהנה הקשישה על השאלה המוזרה, "הרי היא כמו הבת שלי, אנחנו בקשר מתמיד". הוא שמח שמחה גדולה ואמר לה שברצונו לבקש ממנה טובה גדולה.

מה הניע אותו לפתחה של השדכנית הקשישה? כדי להשיב על כך עלינו לשוב עשרים שנה אחורה. קרוב משפחה של מידענו היה בחור יתום מאב ומאם. בימים ההם לא היתה קיימת תוכנית ערבים, ובקושי אף הצליחו להקים קרנות פרטיות לצדקה. מידענו נטל על עצמו את כל העול להשיא את קרוב המשפחה. אך לא רק העול הכלכלי היה מוטל על כתפיו אלא גם האחריות כולה. הוא היה זה שבירר עבורו אודות ההצעות, הוא היה הכתובת עימו יכול היה הבחור להתייעץ בשעת הצורך, בעצם הוא היה המתקן לכל הצרכים.

והי היום והציעו לקרוב משפחתו הצעה מתאימה. השידוך הולך והתקדם, והוא, כמי שהאחריות מוטלת כולה על כתפיו המשיך לברר ולעקוב. המסקנה אליה הגיע היתה שיש לעצור את העניין במהירות. אין כאן המקום לפרט מה מנע ממנו להניח את כל השיקולים על השולחן באופן גלוי, אך המסקנה היתה ברורה לעיניו, זועקת.

הוא לא העז להחליט לבד אלא ניגש והתייעץ עם אדם גדול, אשר הכריח לעצור. גם קרוב המשפחה היתום לא הבין התנגדות לצעד הזה, למרות שהוא לא ירד לעומקו.

הוא חתך אפוא את העניין במהירות, וגם ממרחק של עשרים שנה הוא לא שוכח את הזעקה המרה שהקים הצד השני, את הצער ואת הדמעות. בשעת מעשה הוא לא ידע ולא קלט שהשידוך בעצם הגיע לשלב סיום. זה צבט כבר אז את ליבו, אך הוא היה משוכנע במאת האחוזים שהוא עושה את הצעד המתבקש, הישר והנכון.

והנה, בחלוף עשרים שנה נחתה בביתו פרשייה דומה. כאשר הררה בדבר הבזק במוחו המקרה הישן והמודחק. המידה כנגד מידה זעק בקולי קולות. במקרה

הראשון נעצר הכל באבחת סכין פתאומית, כך גם במקרה השני. במקרה הראשון הוא נאלץ להסתיר את הסיבה האמיתית לעצירת העניין, כך גם במקרה השני, ועוד פרטים שהשתלבו זה בזה בדיוק רב, כביכול שני המקרים לא היו אלא פאזל אחד שחלקיו יוצרו בטווח של עשרים שנה.

הוא ניסה לתקן. לא את עצם ההחלטה הנכונה, אלא את הטקטיקה, את דרך הוצאתה לפועל. לשם כך יצא לאתר את השדכנית שהיתה מעורבת אז בשידוך. כאשר איתר אותה שמח לשמוע שהיא עומדת בקשר עם הנפגעת דאז.

השדכנית נזכרה מי הוא וחייכה חיוך עצוב. השנים שחלפו לא השכיחו ממנה את הכעס על קרוב משפחתו של הבחור היתום שפתאום התערב והחליט לגדוע את השידוך. כעת ניצב מולה קרוב המשפחה והראה לה את הצד השני של המטבע, את הסיבה שאילצה אותו בזמנו לפעול כפי שפעל.

"אני מבקש ממך טובה גדולה", פנה את השדכנית.

"בבקשה", נענתה.

"אבל לפני כן עלי לברר שאלה אחת, שאלה שהיא מבחינתי המכרעת: האם חייה של המדוברת טובים, או שמה היא חלילה סובלת?"

השדכנית התלחבה לספר על הבית המעולה שהקימה, על ילדיה הרבים והבריאים, על בעלה החשוב ועל כל הטוב הנשמי והרוחני שהם מנת חלקה.

"הייתי מאושר", מספר בעל המעשה. "ידעתי שאם המציאות שם היתה הפוכה, אזי בקשת המחילה שלי לא תוכל להועיל הרבה. אדם שסובל מתקשה לסלוח לכל מי שהוא חושד שאשם בסבל שלו. גם כשהוא אומר סלחתי, אתה לא יכול להיות בטוח שזה מה שהוא מרגיש".

הוא סיפר לשדכנית על המקרה שחזר על עצמו בביתו וביקש ממנה להתקשר לבדוק אם ניתן לקבל מחילה. "למה שאני אעשה זאת?" תמנה השדכנית והושיטה לו טלפון עם מספר. במשך תשעים הדקות הבאות הוא גולל את כל הקורות. לא ביקש סליחה באופן טכני, אלא הניח על השולחן את כל הנתונים שאמורים לגרום לצד השני לקבל פרספקטיבה חדשה על הסיפור ולסלוח באמת. במהלך השיחה גם הציע פיצוי כספי, הצעה שנדחתה על הסף בנימוס תקיף.

בשעה ששלושים הוא עזב את ביתה של השדכנית מצויד בסליחה ומחילה מושלמת. בשעה שבע ורבע התקשר לביתו שדכן עם הצעה...

אם ההצעה לא היתה מסתיימת בטוב, הסיפור לא היה מופיע כאן. "בתי זכתה לקבל בחור למדן עצום, בעל מידות וממשפחה מיוחסת. מלבד זאת הם נתנו לזוג עשרות אלפי דולר מעבר למה שהתחייבו, וזה אפשר להם לרכוש דירה טובה יותר".

בעל המעשה מעיד כי לסיפור יש ענפים נוספים ומדהימים אותם הוא לא מוכן לספר כדי לא לחשוף פרטים אודות המשפחות המדוברות. הצד השני שבכל הפרטים, הוא המידה כנגד מידה שנראית עין בעין. פרט אחד שהוא כן מוכן לספר, זה שגם קרוב המשפחה שלו (הבחור היתום) קיבל איתות משמים בגין חלקו - העקיף אמנם - בפרשה.

וכונשנאל בעל המעשה 'מה הלך שך מכל הסיפור?' השיב: "לךח לי זמן להגדיר לעצמי עד כמה הייתי אשם במקרה הראשון בו עצרתי את השידוך. הרי בשעת מעשה כלל לא ידעתי שהוא בעצם הגיע לקו הגמר. נכון, יש לי כמה וכמה לימודי זכות על התנהגותי, אך דבר אחד ברור לי כשמש: אסור לשגר טילים. כאשר אתה משגר טיל, מתעופפים ממנו רסיסים ופוגעים במקומות שכלל לא התכוונת לפגוע. גם אם עצם הפעולה שלי בשעתו היתה נכונה, וגם כיום אני משוכנע בכך במאת האחוזים, הרי שצורת הביצוע היתה צריכה להיות שונה. הקב"ה חיכה לי עשרים שנה עד שבדרכי השגחתו הפנים לי את המסר הזה בצורה החדה ביותר. לסיום, ברצוני לבקש ממך שהוא את עצמו קשור לסיפור - שידע בבירור שהוא טועה... וזו הסיבה לפיה שיניתי פרטים בסיפור".

(מתוך 'מאה ושנים סיפורים' - ח"ד, מאת הרב צבי נקר)